

ség, amely oldalról oldalra fokozódik, szinte elviselhetetlenné válik. A szenvedéstörténet természetesen, mint az emberi történelem során mindig, a férfiak összegyűjtésével kezdődik. A férfiak soha nem térnek haza, lemészárolják őket, csakúgy, mint a főszereplő család férfi tagjait. A fanatikus gyilkosok a nőket, gyermekeket életben hagyják, akik elindulnak a hosszú és valószínűleg céltalan vándorlásra, melynek valódi célja az volt, hogy mind egy szálig elpusztuljanak. Csak összeszorult gyomorral lehet olvasni az újabb rémtetteket, melyeket a védtelenné vált nők, öregek ellen követnek el. Egyszerűen nem lehet nem párhuzamot vonni az európai zsidóság későbbi szenvedéseivel: először törvényekkel taszították őket másodrendű állampolgárrá, azután nem dolgozhattak szakmájukban. Később gettókba telepítették, majd – természetesen előre kiterve – szép lassan megfosztották őket minden vagyontól, aztán marhavagonba zsúfolták és végül cinikus hazugságok után meggyilkolták őket.

Volt kitől tanulniuk a nácioknak: a török fanatikusok e regényben ugyanezt teszik, még ha a sorrend kicsit más is. Egyik nap megölték a férjeiket, másnap kardélre hányták gyermekeiket, majd elvették aranyukat, később megerőszakolták

őket, azután elvették a használati tárgyaikat, szép lassan pedig még a ruháikat is. De jó olvasni, hogy voltak olyan törökök is, aki éjszaka ételt csempésztek az éhezőknek, eltemették a halottakat, és a katonák között is volt, aki nem engedte át magát a legalantasabb ösztönöknek. A regényben található szerelmi szál, amely természetesen örmény lány és török fiú között szövődik, fontos elem, hiszen kell a szeretet, a remény és a szerelem, ami ellenszegül a pusztulásnak, ami reményt ad a túlélésre.

Szép regény, jó stílusban írva, mély mondanivalóval. Kötelező olvasmány.

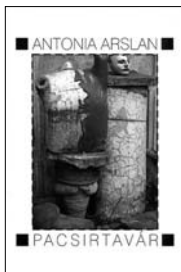
TULOK PÉTER

*(Fordította Király Kinga Júlia,
Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2008,
270 oldal, 2790 Ft)*

HANNU MÄKELÄ:

Anya

Miután befejeztem az *Anya* olvasását, napokig (na jó, hetekig) gondolkodtam azon, mit, de leginkább azon, milyen formában írhatnék a regényről. Nem volt könnyű a feladat. A könyvvel kapcsolatos élményeim, érzéseim alapján úgy gondoltam: ez egy valóban jó

könyv, és kész. Aztán rájöttem, meglehetősen furcsának, kissé talán érzéketlennek tűnhet ez a tömör megfogalmazás egy olyan művel kapcsolatosan, amely egy szülő, adott esetben a szerző (valós) édesanyjának elvesztését követi nyomon, napról napra.

Halál. Ez az a téma, amely a fülszöveg (egyébként nincs fül) első sorainak elolvasása után azonnal valami ösztönös viszonyulási módra kényszeríti az olvasót. Olvasóként persze az ember rendelkezhet azzal a magasztos privilégiummal, hogy a halál témáját unhatja, utálhatja, tarthatja „erőteltettnék” (ez az általam idáig hallott legostobább jelzők egyike), túlírtanak, kiüresítettnek, hatásvadásznak stb., egyet azonban nem tehet: nem mehet el mellette örökké. Mert végezheti akármi-lyen jól az ember a dolgát, soha nem lesz képes kikerülni annak a különös, ambivalens viszonyulásnak a hatása alól, amely a halál misztifikálásának (ha akarjuk, ha nem: egyszer meghalunk... de mi lesz azután? egyáltalán lesz-e bármi is?) és egyidejű tagadásának, elutasításának kettőségéből áll össze bennünk.

Egy olyan könyv jellemzésénél, mint amelyet szerzőnk, a hazájában jól ismert, nálunk azonban szinte teljesen ismeretlen finn Hannu

Mäkelä alkotott, valahogy nevésgesnek érezném, ha arról kezdenék írni, mennyire remekül összerakott, mennyire remekül működő világot teremtett a szerző; ennél sokkal értékesebb az, amit az olvasónak az *Anyá* nyújthat. Ez pedig nem más, mint a teljes hitelesség. Mielőtt bárki is folytatná az olvasást, elárulom: nem fogok azzal kísérletezni, hogy tárgyilagos legyek, egyedüli célom, hogy elmondjam, számomra mitől „jó” ez a könyv.

A kötet struktúráját tekintve naplószerű. Onnan indulunk, hogy írónk kap egy telefonhívást a nővérétől, miszerint édesanyjuk haldoklik. Ettől a perctől, ettől az első jelzéstől még évek telnek el addig, míg a szeretett személy valóban eltávozik. Az első perc, a hír azonban alapjaiban változtatja meg Hannu viszonyulását az anyjához, de leginkább feladatához, amit ő kötelességként jelöl meg. Nincs csodás változás, átalakulás, megtérés. Egyszerűen csak az van, hogy innentől többet kell áldoznia saját drága idejéből: ott kell lennie naponta a kórházban, anyja mellett kell ülnie, még ha ő éppen nincs is tudatánál, mert így illik, mert hogyan is tehetne mást az ember, mikor mindenki ezt várja el tőle, mikor mindig erre tanították? Ki tudja, talán nem is lesz olyan vészes; talán az ügyeit

egy kórházi telefonról is el tudja intézni, a látogatásokat pedig szervezheti úgy, hogy a fontosabb programjait ne kelljen felrúgnia miattuk. Emberi, ahogyan az út is, amit bejár, ahogy fokozatosan leépülő, lassan már az őt látogató fiát meg sem ismerő, fájdalomtól gyötört, hallucináló anyja mellett értekel és lassanként átértékel, beszélget és vitatkozik önmagával főhősünk. Ez a regény nem az anyáról, hanem az eltávolodásról, az eleresztésről, az elpazarolt, eltékozolt évekről és az előttünk álló bizonytalan számú napokról, de leginkább rólunk szól, egyes szám első személyben.

Hogy mitől lehet jó egy ilyen könyv? Talán attól, hogy magára ismer az ember, amennyiben már átessett hasonló veszteségen, vagy attól, hogy jobban megbecsüli a körülötte élőket, ha még nem volt kit gyászolnia. Hannu Mäkelä legfőbb erénye az az őszinteség, amivel bemutatja önnön esendőségét, gyarlóságát, amitől igazán szerethető; nem szépíti, nem „dramatizálja” túl a helyzetet, ehelyett tolakodástól mentes, baráti intimitást kínál. Hogy még jól is van megírva? Ez már a tényleg a legkevesebb, amit egy ilyen szerzőtől elvárhat az ember.

CSEPREGI JÁNOS

(Fordította Febérvári Győző,
Polar Könyvek, Budapest, 2008,
160 oldal, 2600 Ft)

LENGYEL TAMÁS: *Lump úr & Co.*

Lengyel Tamás legújabb – szám szerint harmadik – verseskötete a távoli kultúrákhoz, emberekhez, általában az idegenséghez való viszonyulás problémáiról szól. E téma köré külön történetet konstruál a szerző: egy motel halljából Sydney belvárosába kísér minket, majd a természetbe, végül repülőről szemléljük Ausztrália tájait. Ide utazott világot látni a kötet lírai énje. A versek elevebben hatnak annál, mintsem hogy pusztán visszaemlékezés-szövegek lennének. Azt az érzést keltik, mintha a beszélő cselekvései pillanatában tárulna fel számunkra, rajtuk keresztül.

Valójában az őbenne lejátszódó folyamat áll össze történetté, azzá, hogyan barátkozik meg a számára addig ismeretlen országgal. Ennek fontosabb állomásait jelentik a kötet ciklusai (összesen nyolc), azokon belül pedig az egyes versek. A kezdeti finnyáskodás után születik meg az *Idegen és vendég* című első ciklus utolsó versében az elhatározás, hogy az illető megkísérli megismerni az idegen kultúrát, és „Kitudni az okát, hogy ha mindegyik jó / miért jobb vagy rosszabb máshol” (*Vén*). Az ismerkedés a következő, az *Állomásos költészet* ciklus verseiben még kimerül a látni- és élveznivalók (épületek, kaszinók, gyorséttermek stb.) s az általános